

KESKEALISE KARM TULEVIK: 25 aasta pärast peab enamik 70aastasi tööd tegema Lk 5

**KOHE ON
JOUULID!**

Kingid toob kohale
itella SmartPOST

itella
SmartPOST
www.smartpost.ee

**NAISED
MEESTE AMETIS:
keevitaja, ehitaja
ja pottsepp**

Lk 16–17

RAIVO TASSO

**Eestlased
käivad
Lätis
gaasituristiks**

Lk 7

**ÜLLE
ULLA
80**

Jutud emast,
meestest,
teatrist,
vanusest
ja õnnest

Lk 34–35

VALDEK ALBER

6. november 2014
Nr 45 (1413)

Maaleht
www.maaleht.ee

HIND 1.50 €

Tema majesteet **Ülle**

Ülle Ulla – baleriin, karaktertantsija, näitleja, pedagoog, varieteelaulja...
Sündinud 10. novembril 1934.

Me kohtume silmast silma esimest korda. Kui telefonis seda nägemist kokku lepime, soovitab Ülle Ulla mul karikakra nööpauku kinnitada, et ta mu ära tunneks teiste seas. Ma ütlen nagu tubli koolipoiss, et muidugi, ja siis kohe tekib mure, kas karikakraid nii sügisel enam õitseb. Ülle Ulla ütleb seepeale, et tegi nalja.

Ma ei leia seda karikakart sügiselt põlluservalt seekord tõesti. Aga pärast meie kohtumist mõtlen kuidagi sagedamini "armastab – ei armasta" karikakramängule elus. Ülle Ulla küsib ühes kontekstis meie jutu sees, kas tean sellist sõna nagu "saatus".

Alustame algusest

Märkan esikus, eirates parajasti Ülle Ulla käsku kingi mitte jalast võtta, ennast mõttelt – kui ilus naine!! Kaheksakümneaastane kohe! Ja siis juba "Pisuhäna" Piibehehe sokkide kandmise kombest räägime. Sellest ka, kuidas värvid ellu rõõmu too-

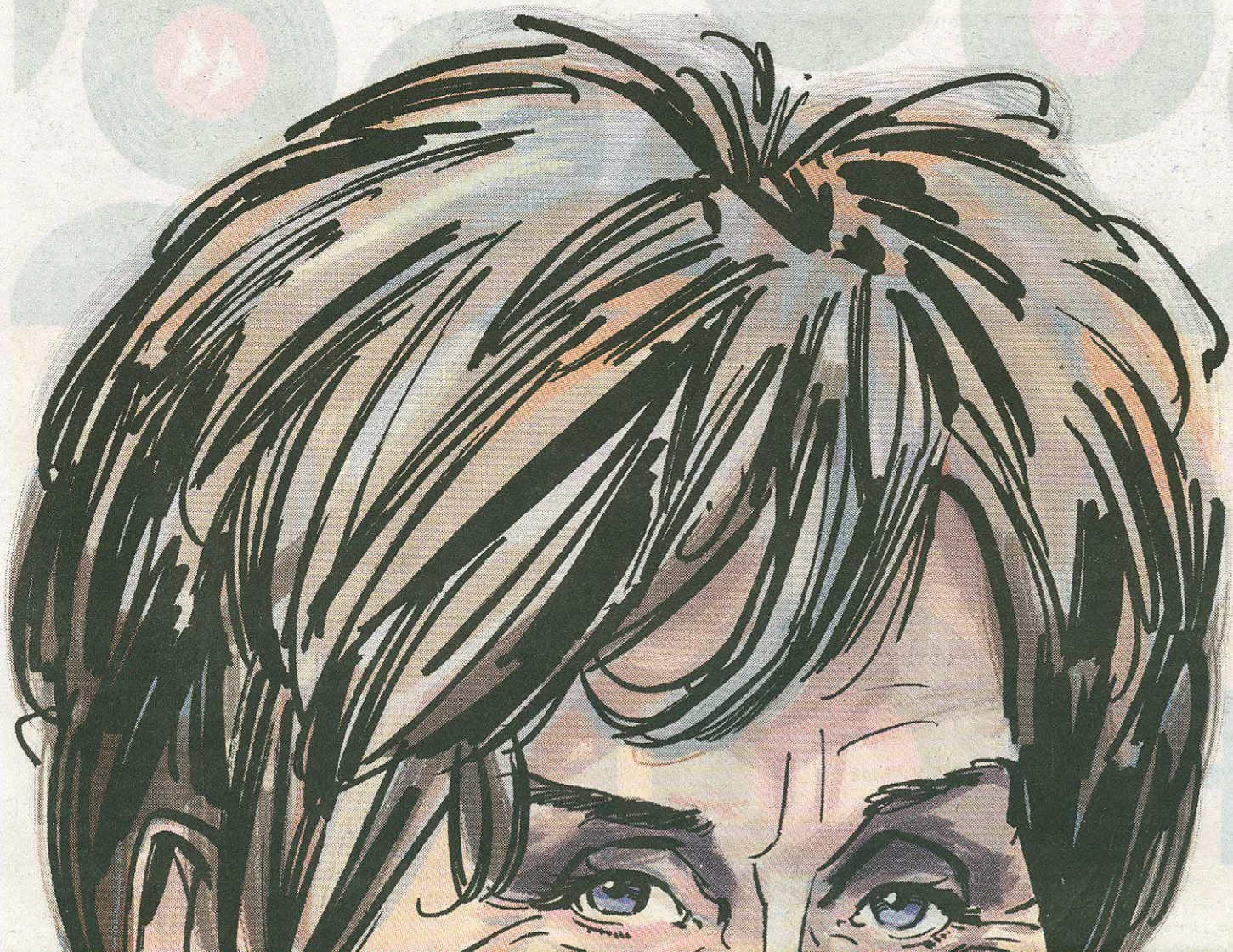
aga Ülle Ulla mäletab neid nime ja tantsu pidi.

Oma esimese "Luikede järve" nägemise jutu ajal, et korrata-korrata, oli Ülle Ulla viieaastane või kuuene ("Kes seda enam mäletab," ütleb ta ise – M.M.), igatahes kirjutati siis aasta 1939 või 1940. "Vaadake, kui kenasti nad kõik istuvad siin. Daamilikult, naiselikult... Ja nüüd läheb üks natukene aega üle..." Ülle Ulla lehitseb raamatut: "Madalad kontsad, jalad niisugused... See on Vene aeg juba." Ning siis pildid, elud ja nimes Eesti tantsuteatrist Ülle Ulla peas. Kersti Tormis on selle raamatu kujundanud.

Siis on veel üks raamat, "Tallinna Balletikool. Lennud" (2003), mille on imeliselt kujundanud Tiina Tammetalu. Hinnang "imeliselt" on Ülle Ulla öeldud, tema on koostaja. Ja ma rõhutan seda, sest tema hinnang on väärtus. Ta näeb ilu.

Kultuurne asutus

"Ma mäletan balletiinimesi sin-

Mõelge, kui lihtne on siis teha tööd, kui sa seda ka armastad. Ja kui palju on praegu noori inimesi, kes ei tea, misasja nad tahavad teha. Või nad ei saa teha seda, mida tahavad. <<

ilus naine!! Kaheksakümneaastane kohe! Ja siis juba "Pisuhänna" Piibebehe sokkide kandmise kombest räägime. Sellest ka, kuidas värvid ellu rõõmu toovad. Et punast värvi ja kollast värvi sokk saavad moodustada paari.

"Kui te oma saapad juba jalast võtsite, siis ma tahan, et tuleksite mulle appi," ütleb Ülle Ulla. Ma jõuan hirmuga mõelda, mida kõike ma ei oska, no näiteks niiti nõela taha panna ei näe. Ent juba ta kamandab mind. "Ronige nüüd sinna diivani seljatoe peale! Vaadake, seal paremal kõige ülemisel riiulil, lae all, jah, just seesama raamat. Võtke see alla!" Paks raamat on 2006. aastal välja antud "Ballett sajandivanuses "Estonias"", on pildiraamat.

"Kui Estonias lõppes "Luikede järv", olin ma väiksena emale öelnud, et palun mine ütle neile tädidele ja onudele, et nad hakkaksid algusest peale," räägib pildiraamatu avanud Ülle Ulla. Selle paksu raamatu on teinud tema ja Aime Leis. "Ütlevad, et pildiraamat. Aga kuidas sa seda tantsumoodi näitad? See ei ole ju paljas pildigalerii." Tõesti, raamat on ka grupipildid ja neil on kõik nimed all. Balletitantsija loominguine lend on enamasti lühike, tantsijad kaovad,

on väärtus. Ta näeb ilu.

Kultuurne asutus

"Ma mäletan balletiinimesi sinamaani, kui olin teatris tantsija (Ülle Ulla sai balletikooli sisse 1944. aastal – M. M.), 1973 lõppes see aeg ära. Sealt edasi ma ei tea. Sealt edasi teab kõike Aime Leis, me koos õppisime, ta oli meist kõigist kaks aastat noorem. Lõpetas balletikooli 16aastaselt, aga ei saanud oma diplomit kohe kätte, sest tal oli keskkool lõpetamata. Sai selle kaks aastat hiljem.

Oli 22 aastat esitantsijanna. Tantsis kõik peaosad. Peale selle oli Aime kolmkümmend aastat balletirepetiitor, kes käis igal hommikul, tegi proovi, ja õhtul läks teatrisse, vaatas, kas on arvestatud tema parandusi."

Mind üllatab neid ridu nüüd kirja pannes, kuidas Ülle Ulla järgnevat juttu räägib, ilma mingi kibeduseta hääles: "Kui Aimel oli vaja teatrist hakata ära minema, siis ta luges lehest seda, et tema lepingut enam ei pikendata. Ei ühtegi käesurumist ... kultuurne asutus. Kultuuriasutus. See oli hiljaaegu, ikka Eesti ajal."

Ülle Ulla räägib läbi naeru sellest, kuidas ta oma kepiga on harfi tagant balletti vaada-

Noorus on me peades

Ütlen Ülle Ullale, et olen lugenud, kuidas vanaks saades tuleb noorus meelde – et see noorus on meil peas olemas.

"Nojah, detailideni," tunnistab tema. "Tuleb-tuleb. Ma ju mõtlen hommikust õhtuni mineviku peale, möödaniku peale. Teil on veel natuke vara. (Olen sellest ilusast naisest vaid 22 aastat noorem. – M. M.)

Raadios oli kord selline teade, et 60aastane rauk sai autolt löögi ja viidi haiglasse. Taevane arm! Meil olid kuuekümnened Meta Kodanipork ja Gerda Murre, kes tegid "Löbusat leske". Suur elurõõm oli neis ja jaks. Seega, kui teil on veel muud mõtted peas ja mõtlete tulevikule, siis need nooruse asjad ei peagi nii väga detailselt veel välja ilmuma."

Ulla – kunsti kuninganna

nud, sest proovi vaatamise pilet maksis 5 eurot ja saal oli välja müüdnud.

“Nüüd nad püüavad seda asja parandada. Viimane kord direktor ütles, et ärge öelge “endised estoonlased”, te olete kõik estoonlased. Natuke on hakatud aru saama,” lõpetab Ülle Ulla selle teema ikka positiivse tooniga.

Elu nagu “välismaal”

Ülle Ulla tantsis 1969. aastal Pariisis, Berliinis ja Varssavis. See oli aeg, kui NSV Liidust just paljud välismaale ei pääsenud, tema oli Leningradi Music-Hallis...

Ma ei hakka siin Ülle Ulla elulugu lühidalt ümber jutustama, lugege ise tema enda kirjutatud raamatust “Terpsichore tiiva all” (2003). Aga äratundmiseks pean ütlema, et Ülle Ullal on imeilus käekiri. Tal on muidugi arvuti ka. Rõhutades, et internetist ei tea ta suurt midagi, räägib Ülle Ulla, kuidas on oma käsikirjad, mis ilmunud ja veel ilmunuta, ise arvutisse ladunud. See on välja printinud ka. Tal on peale lauatelefoniga kaks mobiili.

See naine on osanud oma elu mõtted korrastada ja kohtumised, tunded, nähtu ka nii kirja panna, et sellega ise rahul on. Tänu sellele, et ta on osanud

ELUKÄIK

Ülle Ulla

- Sündinud 10. novembril 1934.
- Haridus**
- Eesti Riiklik Koreograafiline Kool 1953.
- Töö**
- Balletisolist Estonia teatris 1953–1973.
- Leningradi Music Halli solist 1967–1969.
- Looming**
- Rollid balletides, filmis, ooperis, sõnalavastustes.
- Gastroleerinud Leningradi Music-Halliga Pariisi, Berliini, Moskvasse jm.
- Kirjutanud autobiograafia “Terpsichore tiiva all”. Koostanud raamatu “Ballett sajandivanuses “Estonias””.
- Tunnustus**
- Eesti NSV teeneline kunstnik 1965.

Ülle Ulla ja Ago-Endrik Kerge Maurice Raveli balletis “Boléro” aastal 1960.

FILMIARHIIV

KOMMENTAAR

MADIS KALMET

lavastaja, kes kutsus Ülle Ulla draamalavale

Ülle Ulla on üks imetlusväärsemaid inimesi, kellega minul on elus võimalus olnud kokku puutuda. Ta on vaprase, töökuse, aususe, emotsionaalsuse, kannatlikkuse ja tarkuse võrdkuju! Koostöö ja suhtlemine temaga on minu jaoks nii mõnegi mõttemaailma ukse avanud

Kui Estonias lõppes “Luikede järv”, olin ma väiksenä emale öelnud, et palun mine ütle neile tädidetele ja onudele, et nad hakkaksid algusest peale.

lis sellest, et mina saaks näha, mis tants ja teater üldse on.”

Ülle Ulla ütleb ühel hetkel, et imetleb Peeter Volkonskit. “Mõttele, vürst, kurivaim! Aga tema ema on Helvi Jürisson. Luuletaja. Ta pidi olema siis väga huvitav naine, et vürstile silma hakkas kohe.”

Küsin hiljem Peetrilt, mida tema jaoks tähendab Ülle Ulla. Peeter vastab: “Lapsena tundus nimi Ülle mulle kuidagi imelik, et mitte öelda nõme. Siis nägin telekast Ülle Ullat ja kogu mu suhtumine Ülledesse – ning sellega koos maailmapilt – muutus kardinaalselt!” Peeter õppis Endrik Kergega ühel kursusel.

Huvitav naine oma õnnega

Ma ei oska Üllat kujutleda kurvana, mis siis et olen ta endale ühe suure põlvkonna kultuurimärgina mällu mõelnud. Aga ta

Ülle koos ema Hilda Ullaga.

Kahekõne

Ülle: “Näete, siin olen koos emaga.”

Margus: “Oh! Teil on, jah, ikka väga kena ema.”

Ülle: “Noorest peast oli hoopis kena.”

Margus: “Ta siin on ju ka noor.”

Ülle: “Ei ole. Siin ta on kuskil 40 või nii.”

Margus: “Kas see ei ole noor?”

Ülle (mõnusalt, muheldes): “Ei ole. Kuulge, aga kas niisugust meest teate? Kui palju on temale paska kaela määritud!” (Näitab Georg Otsa pilti.)

Margus: “Mis paska?”

Ülle: “Et homo või kommunist või muu selline. See Georg, kellega ma algusest peale olen olnud teatris... 1946. aastal tantsisime tüdrukutega “Padaemandas” ja tema oli siis just tulnud Siberist. Ma pole iialgi julgenud temaga rääkida. Ta oli niivõrd soliidne, väärikas, andekas.

Kommunist... See on ikka kadedus, vaadaku ütleja seda meest. Missugune hääl! Kuidas

peale lauatelefonil kaks mobiili.

See naine on osanud oma elu mõtted korrastada ja kohtumised, tunded, nähtu ka nii kirja panna, et sellega ise rahul on. Teised, tean, on rahul nagunii.

Tema Terpsichore-raamatus on muu hulgas selline lõik Leningradi Music-Halli esimesest lavastusest: "Iluduse all, kellest kaunimat ei ole, mõeldi Leningradi ja üldse Venemaad. Ja selle Venemaad imetleva etenduse kangelannaks olin mina, eestlanna. Mängisin iseennast..."

Mulle tundub, et üks jutt, mille Ülle muu hulgas räägib, on mulle mõistmiseks, miks ta ise kirjutab: "On üks pilt, kus mina olen koos Eriga (jutt käib Eri Klasist – M. M.) Versailles'

kirjutaja, et kedagi ei rastud valismaale just koos abikaasaga. Üks pidi jääma siia. Mälu on inimestel ikka lühike.

Mina olin Eriga sellepärast koos, et mina tantsisin ja Eri juhatas. Me ei olnud siis veel abieluski. Me elasime temaga 20 aastat ja abiellusime alles vist üsna enne seda, kui lahutasime."

Ma ei taha või ei julge küsida, miks nii, mis juhtus. Aga seda saan küll teada, et Ülle Ulla mehed, peale Eri Klasi ka Ago-Endrik Kerge, käivad siiaaani tema sünnipäevadel. Kui Ülle Ulla ütleb, et Endrik võtab Elle kaasa, meenub mulle jälle "armastab – ei armasta" lill. Või hoopis peaks ütlema "armastab – armastab"...

TÖNU TORMIS

Ülle Ulla aastal 1962. Taustaks ta ise Olev Subbi maalil.

Ülle Ulla on üks imetluseväärsemaid inimesi, kellega minul on elus võimalus olnud kokku puutuda. Ta on vaprus, töökuse, aususe, emotsionaalsuse, kannatlikkuse ja tarkuse võrdkuju! Koostöö ja suhtlemine temaga on minu jaoks nii mõnegi mõttemaailma ukse avanud.

"Ilvese tunni" ja "Kes kardab Virginia Woolfi" aeg koos Ülleaga olid minule kui lavastajale kuldaväärt. Delikaatselt ja kibestumise-ta on ta osanud õpetada inimesi enda küllalt valusa ja karmi elukogemuse pealt. Austan ja armastan Ület. Palju õnne ja tervist talle!

"Ma tahtsin! Ma tahtsin!" ütleb Ülle Ulla, rääkides, kuidas ta hakkas noorena lugema ingliskeelseid raamatuid. Loeb siiaaani.

Mulle tundub, et just see "ma tahan" teeb ta nii elusaks, et see tundub veidi nagu üliinimlik.

Podjom

"Mis see idealism siis on? Kas idealist on see, kes näeb ainult head?" küsib Ülle Ulla, kui olen tüüpilise ajakirjanikuna püüdnud talle silti külge panna. "Kas te minu raamatust lugesite selle välja? Kas minul on seal nii?" küsib ta minult, ja ma vastan, et jah, Ülle Ulla julgeb ja ka võib endale lubada kasutada sõnu

"tantsukunst", "elukunst", "teatrikunst".

"See, et ma lõpuks tantsu- ja varieteelavadel sõnateatrisse jõudsin, on loogiline. Mu ema armastas teatrit, tegi kaasa Hommikteatris. Seal oli Hilda Gleser, tema rääkis ainsana teksti ja teised tegid pantomiimi. Näete, siin on pilt, kus mu ema mängib lõbunaist. Istub ilusas poosis. Üks jalg on teise jala peal. Podjom – ilusasti sirutatud." (Vägev on, kuidas Ülle kasutab kauni hoiaku ja sirutuse kohta sõna "podjom". Ilmselt on see vene balletikooli tavaväljend. Aga kui mõelda, siis tähendab see sõna ka äratust, ärkamist. – M. M.)

"Mul oli väga kena ema," ütleb Ülle Ulla. "Ta hirmsasti hoo-

Kultuurimürk on elurõõm

Kui Ülle Ulla lasteaias käis, oli temaga koos seal ka üks pois, kellele ta olla meeldinud. Ja siis pandi nad koos paari, rahvatantsu tantsima. Jooksupolkat.

"Selle poisi nimi on Fred Jüssi. Ma mäletan teda loksik juustega. See on meil see, kuidas seda nimetataksegi: ära minev põlvkond. Kaduv põlvkond, jah. Kas olete lugenud Stefan Zweigi raamatut "Eilne maailm"?"

Ma olen ja küsin, kuidas kuninganna suhtub kaduvusse, kas ta usub, et ei kao. "Ei, seda, et

ei kao, ma ei julge loota. Küll ikka kaob, kus ta siis ikka pääseb.

Mina olen leidnud, et nii palju on elatud. Aga samas ikkagi – kuradi lühike oli see. Väga kiiresti läks. Oleks võinud veel olla natuke, üks kaheksakümmend juurde." Ülle Ulla naerab: "Kahju on lihtsalt."

Mina ütlen: "Te olete väga ilus." Ülle Ulla ütleb: "Ma ei tea, võib-olla te olete lihtsalt koledamaid näinud."

Taas kodus olles avastan end vaatamas doktor Martini seriaali, mida vaatab Ülle Ulla.

Huvitav naine oma onnega

Ma ei oska Ület kujutleda kurvana, mis siis et olen ta endale ühe suure põlvkonna kultuurimärgina mällu mõelnud. Aga ta ise ütleb seda. Kui küsin, kuidas ta tänapäeva elu jälgides ennast tunneb, ütleb: "Ma olen kurb."

Ta toob mõned näited argipäevast ja ütleb, et nüüd mõeldakse liiga palju sellele, kuidas vaba aega huvitavalt veeta. "Kaks inimest, keda ma olen imetlenud sellepärast, kuidas nad teevad oma tööd hasardiga – neid on muidugi rohkem teatris: üks oli kunstnik Luulik Kokamägi ja teine filmimees Anton Mutt. See hasart oma töö suhtes... Mõelge, kui lihtne on siis teha tööd, kui sa seda ka armastad. Ja kui palju on praegu noori inimesi, kes ei tea, misasja nad tahavad teha. Või nad ei saa teha seda, mida tahavad.

Minul on õnne olnud, jah. Olen mõelnud, et kui mõnel teisel oleks olnud täpselt samasugused tingimused, küll ta oleks ka hakkama saanud. Siin ei ole midagi imetleda ega imestada."

MARGUS MIKOMÄGI

Dajang

Ülle vana koera nimi on Dajang. Oma plastiliste käte, sügavate silmade ja noore häälega õpetab ta mulle kõigepealt, kuidas hääletooni tõstes seda nime hääldada. Alles siis ütleb, et Dajang tähendavat hiina keele päikest. Nime aitas välja mõelda ja välja öelda Ülle lapselaps, kelle kursusel õppisid Hiina tüdrukud. Ja vaat nüüd ma olen mitte ainult müüdnud, vaid lausa armunud mees. Räägin oma kuningannale, et meil on lumekäpp-kass nimega Päike ja 13 aastat vana.

Ta oli niivõrd solididne, väarikas, andekas.

Kommunist... See on ikka kadedus, vaadaku ütleja seda meest. Missugune hääl! Kuidas ta mängis, üksipuha millist mängu! Oli üks ooper, kus ta mängis meest, kes suremas haige. Sugulased passisid ta ümber ja kõik ootasid, et no sure ometi. Georg mängis... Oi, kuidas tõgas neid kõiki... Miks siis ei läinud naisterahvad hulluks, kui on selline mees! Sellise häälega! Ja partei... Georgil ei olnud parteid vaja, vaid parteil oli teda vaja."

Margus: "Rein Aren meenub mulle teie jutu peale."

Ülle: "Rein oli natukene noorem vist. Mispärast tema oli suur? Sellepärast, et tal oli eelis, näitlejate eelis olla lapsemeelne. Ta täitsa uskus kõike, mida pidi kehatama ja rääkima. Ma tema venda tean paremini. Olen Väinoga koos tantsinud."

Margus: "Te mängisite ooperis "Raudne kodu" noort prostituuti? Laulsite kuulsaks laulu "Valgesse uttu". Raplas oli valge udu täna hommikul."

Ülle: "Valgesse uttu mattuvad linnad, valgesse uttu madal sadam kaob, valgesse uttu meil tuleb kõigil minna..." Udo Väljaots lavastas selle. Tema õpetas mind luuletusi lugema. Käskis ette kujutada seda, mida loen. Vaatasin Estonia hoovi aknast ja kujutasin ette ilu. Seal oli siis prügi ja praht.

Valge udu on see... See tüdruk oli sellepärast sellises olukorras, et tema peigmees sai Hispaania sõjas surma."

Margus: "Siis ei olnud meil ju narkootikumidega veel midagi pistmist."

Ülle: "No jumal teab, kuidas see oli. See on nii ilus muusika Eino Tambergil. Tundlik ja puudutav."